

PIXIDELE – O FORMĂ CERAMICĂ MAI PUȚIN CUNOSCUȚĂ ÎN ARIA CULTURII BABADAG

Gabriel Jugănaru

Pixidele fac parte din categoria vaselor de mici dimensiuni, având un corp cilindric sau ușor curbat, cu baza fie plată, fie terminată într-un picior și au, de regulă, un capac fixat pe corpul propriu-zis cu ajutorul unor orificii. Decorul pixidelor, adeseori spectaculos, este realizat exclusiv cu motive geometrice incizate.

Pentru Bronzul mijlociu și începutul Bronzului târziu, pixidele sunt atestate în mediile culturale Monteoru Ic3 și Ic2 în așezarea de la Sărata Monteoru, jud. Buzău, unde au fost descoperite numeroase pahare-pixide cu corpul în formă de cupă, cu buza dreaptă, prevăzute cu orificii pentru fixarea capacelor, acestea din urmă – în formă de disc, bogat decorate, având două proeminențe pentru fixarea lor pe corpul paharului¹. Prezența paharelor-pixidă în aria culturii Noua-faza I, în așezările de la Cândești și Gârbovăț, într-un procent foarte mic, este legată de M. Florescu și A. C. Florescu de influențele monteorene². În ceea ce privește capacele de la Cândești³, în special cele „conice cu buton”, opinăm că acestea aparțineau tot unor pixide. Pentru etapa Noua II nu a fost identificată încă nici o piesă aparținând acestei forme, ceea ce, deocamdată, sugerează un hiatus în evoluția pixidelor spre Prima epocă a fierului în zonă.

Un amănunt important îl constituie faptul că toate pixidele de tip Monteoru-Noua au fost descoperite în așezări și, prin urmare, nu au fost puse în legătură cu practici ritual funerare.

În ceea ce privește Prima epocă a fierului, asupra utilității acestei forme ceramice destul de puțin răspândită (literatura de specialitate consemnează până în prezent două nuclee importante), există deja un consens, respectiv ipoteza destinației ritual-funerare⁴ avându-se în vedere contextul descoperirii majorității acestora – mai ales în morminte. Repere importante ale aceste forme ceramice sunt piesele descoperite în cimitirele Kerameikos și Agora din Atena, precum și cele de la Lefkanti, Nea Ionia și Phaistos, piese atribuite secolelor XI – IX a.Chr., toate făcând parte din inventarul unor morminte de femei și fete⁵, precum și cele descoperite în câteva complexe funerare din aria culturii Saharna Solonceni, respectiv în necropolele Saharna I – Țiglău⁶, Saharna II – Gura Hulboca⁷ și Alcedar⁸.

Producția de ceramică destinată practicilor funerare este atestată în mediul cultural Saharna - Solonceni și prin descoperirea unor pixide în așezările de la Saharna - Dealul Melcilor⁹, Hlinjeni II¹⁰, Mateuți¹¹.

---

¹ Zaharia 1991, 77, fig. 4/13; 9/1-5; 11/1-9; 12/5; 20/1-12.

² Florescu, Florescu 1990, 66.

³ Florescu, Florescu 1990, fig. 29/1, 4, 6.

⁴ Bouzek 1985, 200-202; Meliukova 1958, 87; Levițkii 1994, 181.

⁵ Bouzek 1985, 200-202; Stoyanov 1997, 141, pl. V/5-14.

⁶ Kašuba, Golteva 1991, 199, fig. 1/4; Kašuba 2000, 332, 370, 372, 376, fig. 32/29, 30, 31, 3 3; 49/5, 12 57/28; 58/19; 59/9; Levițkii 1994, 178-183, fig. 7/25.

⁷ Kašuba 2000, 332, 393, fig. 32 / 36; 43/8; Levițkii 1994, fig. 7/30.

⁸ Kašuba 2000, 332, 398, fig. 32/25, 35; 45/13; 46/5.

⁹ Kašuba 2000, 332-335, fig. 32/37.

¹⁰ Goliteva, Kašuba 1995, 24 fig. 38; Kašuba 2000, 332- 335, fig. 32/25, 26; 33/14.

¹¹ Kašuba 2000, 332-335, fig. 32/34.

Pentru cultura Babadag – unde, după cum se cunoaște, planează încă o necunoscută asupra practicilor funerare și, implicit, asupra unor obiecte legate de aceste practici, referirile la pixide sunt lapidare, desigur cu excepția binecunoscutului capac descoperit la Babadag¹², încadrat cronologic de B. Hänsel în secolul X a.Chr., prin analogie cu un capac de pixidă descoperit în mormântul nr. 37 din cimitirul Kerameikos din Atena¹³. Sunt de amintit și pixidele fragmentare descoperite în așezarea eponimă¹⁴, respectiv în așezarea de la Garvăn „*Mlăjitul Florilor*”, jud. Tulcea¹⁵.

Descoperirea relativ recentă a unor pixide, coroborată cu identificarea unor asemenea piese în lotul de material ceramic inedit al șantierului arheologic Babadag, provenit din cercetările regretatului Sebastian Morintz și aflat acum în colecțiile Muzeului de Istorie și Arheologie Tulcea, proiectează acum o altă dimensiune a difuzării pixidelor în aria culturii Babadag.

Prezentarea de mai jos este întocmită pe criterii tipologice, avându-se în vedere cele două părți componente ale acestei forme ceramice: I – paharul propriu-zis; II – capacul pixidei.

I. Pahare

Piesa principală din ansamblul numit pixidă, paharul este prezent în cultura Babadag în două variante: pahare cu baza plată și pereții drepecți, ușor arcuiți ori înclinați spre interior, respectiv, pahare cu picior.

Ia. Pahare cu baza plată

1. Babadag 1990. Secțiunea XV; săpături S. Morintz (Fig.1/4).

Descriere: pahar cu pereții ușor curbați în zona mediană, baza plată, buza teșită spre interior în două zone diametral opuse, acestea din urmă fiind perforate de câte două orificii necesare fixării capacului; pasta vasului, arsă reducător de culoare maronie cu pete cenușii, este lucrată din lut amestecat cu nisip fin; suprafața exterioară a vasului este lustruită.

Decorul, realizat prin incizare, este compus dintr-o serie de motive geometrice sub forma unor romburi hașurate, încadrate de câte o bandă de linii paralele. Inciziile sunt acoperite cu pastă albă.

Dimensiuni: înălțime – 7,2 cm; diametrul bazei – 6,5 cm; diametrul gurii – 6,5 cm; diametrul în zona mediană – 6,8 cm.

Analogii: ca formă, pixida se încadrează în seria paharelor cilindrice, cu pereții relativ drepecți și baza plată, serie ilustrată de descoperirile de la Babadag¹⁶ – piesele nr. 2 și 3 în prezentarea noastră – și Garvăn „*Mlăjitul Florilor*”¹⁷ – piesa nr. 4. Cele mai multe piese atribuite acestei serii au fost descoperite în mediul cultural Saharna Solonceni: în necropola Saharna I – Țiglău¹⁸ (Fig. 3/2, 3); în necropola Saharna II – Gura Hulboca¹⁹ – Fig. 3/1; în așezarea de la Mateuți²⁰ (Fig. 3/7). Unicitatea acestui exemplar constă în profilul buzei care este teșită spre interior.

¹² Morintz 1987, 63, fig. 10/4.

¹³ Hänsel 1976, 133, pl. 46/6.

¹⁴ Morintz, Jugănar 1995, 181-182, fig. 17/1.

¹⁵ Jugănar 1997, 105, fig. 2/10.

¹⁶ Morintz, Jugănar 1995, 181-182, fig.17/1 (piesa nr. 2).

¹⁷ Jugănar 1997, 105, fig. 2/10.

¹⁸ Kašuba 2000, 332, fig. 32/30 și 58/19, fig. 57/28.

¹⁹ Kašuba 2000, fig.32/36 și 62/8.

²⁰ Kašuba 2000, fig. 32/34.

În ceea ce privește ornamentul principal al acestui vas de la Babadag – romburile hașurate, nu putem trece cu vederea faptul că acest motiv este prezent pe aproape toate pixidele atribuite culturii Saharna - Solonceni, la cele descrise mai sus se poate adăuga și cea din așezarea de la Saharna - Dealul Melcilor²¹ (Fig. 3/1-4,6).

D a t a r e : faza Babadag II.

2. Babadag 1965. Secțiunea A, Groapa 71; săpături S. Morintz (Fig. 1/5).

D e s c r i e r e : fragment din partea superioară a unui pahar; după gradul de înclinare a pereților rezultă că diametrul bazei este sensibil mai mare decât cel al buzei; buza are o porțiune teșită spre exterior, perforată, pentru fixarea capacului.

Pasta, arsă reducător, de culoare cenușie, are în compoziție lut amestecat cu nisip și mici granule de calcar. Suprafața exterioară a vasului prezintă urme de lustruire.

D e c o r u l , realizat prin incizare, este compus dintr-o bandă orizontală de linii paralele și triunghiuri hașurate amplasată sub buză, respectiv o bandă verticală de linii paralele cu hașuri oblice în forma „acelor de brad”; urme de pastă albă acoperă pe alocuri inciziile.

D i m e n s i u n i : diametrul (aproximativ) al gurii – 8 cm.

A n a l o g i i : face parte din seria paharelor cilindrice descrise mai sus; după profilul buzei – teșit spre exterior, acest fragment de pixidă își găsește analogii în necropola Saharna I – Țiglău²² (Fig. 3/2, 3) și în așezarea Saharna - Dealul Melcilor²³ (Fig. 3/4). În privința decorului, merită subliniat faptul că această combinație nu a mai fost întâlnită pe alte pixide, făcând însă parte din repertoriul motivistic al ceramicii Babadag I.

D a t a r e : faza Babadag II.

3. Babadag 1992. Caseta Y, locuința nr. 1, -0,55/0,60 m; săpături S. Morintz și G. Jugănar²⁴ (Fig. 1/3).

D e s c r i e r e : fragment de pahar cu pereții ușor înclinați spre interior; profilul este complet.

Pasta, arsă reducător, de culoare cenușie, are în compoziție lut amestecat cu nisip și mici granule de calcar; suprafața exterioară nu a fost lustruită.

D e c o r u l , realizat prin incizare, constă în mari romburi încadrate de câte o bandă orizontală de linii paralele. Inciziile sunt acoperite cu o pastă albă.

D i m e n s i u n i : înălțime – 8 cm; diametrul bazei – 9 cm; diametrul gurii – 8 cm.

A n a l o g i i : face parte din seria paharelor cilindrice cu fundul plat. Nu există analogii în privința decorului.

D a t a r e : este una din puținele piese descoperite într-un context cert. În cazul de față, pixida se afla pe podeaua unei locuințe de suprafață împreună cu material ceramic decorat prin imprimare, atribuit fără dubii fazei a II-a a culturii Babadag.

²¹ Kašuba 2000, 332-335, fig. 32/37.

²² Kašuba 2000, fig. 57/28 și 58/19.

²³ Kašuba 2000, fig. 32/37.

²⁴ Morintz, Jugănar 1995, 181-182, fig. 17/1.

4. Garvăn - „Mlăjitul Florilor”, com. Jijila, jud. Tulcea, 1992. Secțiunea V, caroul 1, -1 m; săpături G. Jugănaru²⁵ (Fig. 1/6).

Descriere: fragment din baza unui pahar.

Pasta, arsă reducător, de culoare cenușie cu pete maronii, are în compoziție lut amestecat cu nisip; suprafața exterioară a vasului are urme de lustruire.

Decorul, realizat prin incizare, este compus dintr-o bandă de linii paralele care încadrează o serie de „brăduți”. Inciziile sunt acoperite cu o pastă albă.

Dimensiuni: diametrul bazei – 6 cm.

Analogii: vasul face parte din seria pixidelor cu pereții cilindrici și baza plată; decorul face parte din repertoriul motivistic al fazei Babadag I.

Datare: având în vedere faptul că această pixidă a fost descoperită în stratul de la baza așezării de la Garvăn „Mlăjitul Florilor”, strat cu ceramica incizată, nu excludem ipoteza ca piesa aflată în atenția noastră să fie atribuită fazei Babadag I sau tranziției la faza Babadag II.

5. Telița „Amza”, com. Frecăței, jud. Tulcea, 2000. Secțiunea 12, caroul 16, -0,60/-1,10 m; săpături V. H. Baumann²⁶ (Fig.1/7).

Descriere: fragment din partea inferioară a unui pahar. Pereții sunt vizibil înclinați spre interior, având ca rezultat o diferență mare între diametrul bazei și cel al gurii.

Pasta, arsă reducător, de culoare neagră, are în compoziție lut amestecat cu nisip fin. Nu are urme de lustruire pe suprafața exterioară.

Decorul, realizat prin incizare, constă dintr-o bandă de linii paralele, suprapusă de triunghiuri hașurate. Inciziile sunt umplute cu o pastă albă.

Dimensiuni: diametrul bazei – 12 cm. Este cea mai mare pixidă descoperită până în prezent în aria culturii Babadag.

Analogii: piesa este unicat, nefiind încadrată în seria descrisă mai sus; în privința decorului și, în acest caz, constatăm asocierea sa cu cel al repertoriului motivistic specific fazei Babadag I.

Datare: pixida a fost descoperită într-un complex atribuit fazei Babadag III, alături de fragmente ceramice tipice pentru această fază.

Ib. Pahare cu picior

Reperul principal al acestei serii de pixide de tip Saharna Solonceni – Babadag, îl constituie profilul complet al unei pixide cu picior – descoperită în necropola de la Alcedar²⁷. Pentru cultura Babadag am identificat cinci exemplare din baza sub formă de picior a unor asemenea vase. Dimensiunile acestora, precum și urmele de uzură din partea inferioară, demonstrează că aparțin unor pixide cu picior și nu unor mânere de capace – acestea din urmă având dimensiuni mai mici, dar un profil relativ asemănător.

²⁵ Jugănaru 1997, 105, fig. 2/10.

²⁶ O altă referință la această pixidă se află în prezentul volum, în lucrarea „Inventarul arheologic al așezării de tip Babadag de la Telița-Amza. Campania din anul 2000” aparținând subsemnatului. Mulțumim și pe această cale D-lui Dr. V. H. Baumann, care ne-a permis publicarea acestui material.

²⁷ Kašuba 2000, 332, 398, fig. 32/35, fig. 65/13.

1. Babadag 1973. Suprafața R; Groapa 371; săpături S. Morintz (Fig. 2/1)

Descriere: fragment din baza unui picior de pixidă; corpul este tubular, iar piciorul în „umbo”. Zona diametrului maxim al piciorului este marcată de o serie de mici caneluri oblice.

Pasta, arsă reducător, de culoare neagră, este lucrată din lut amestecat cu nisip.

Dimensiuni: diametrul tălpii – 8 cm; diametrul corpului – 5,2 cm.

2. Babadag 1988. Secțiunea XIII; carourile 3-8; -0,80 m. Săpături S. Morintz (Fig. 2/3).

Descriere: Fragment din baza unui picior de pixidă. Corpul piciorului este tubular, baza plată a acestuia terminându-se într-un „umbo” mai puțin accentuat.

Pasta, arsă reducător, maronie la exterior, cenușie în secțiune, este lucrată din lut amestecat cu nisip și pietricele. Nu are urme de lustruire.

Dimensiuni: diametrul bazei – 6,8 cm; diametrul corpului – 4 cm.

3. Garvăn „Mlăjitul Florilor” 1995. Secțiunea V, carourile 4-5, -0,90 m; săpături G. Jugănar (Fig. 2/2).

Descriere: fragment din baza unui picior de pixidă; corpul este tubular, baza plată terminându-se într-un „umbo”; pasta cărămie, arsă reducător, la exterior, cenușie în secțiune, este lucrată din lut amestecat cu nisip fin; nu are urme de lustruire.

Dimensiuni: diametrul bazei – 10 cm; diametrul piciorului – 5 cm.

Datare: faza Babadag II.

II. Capace de pixidă

Parte componentă indispensabilă pixidelor propriu-zise, capacele au o formă conică, partea superioară terminându-se, fie într-un mâner tubular ce are capătul aplatizat, fie în mici proeminențe tubulare, în timp ce baza – ovală în secțiune, are de obicei laturile mari perforate.

1. Babadag. Săpături S. Morintz²⁸ (Fig. 1/1).

Descriere: capac de formă conică, cu partea superioară sub forma unui mâner tubular ce are capătul teșit, baza – ovală în secțiune, având laturile mari ușor prelungite și perforate de câte un orificiu.

Pasta, arsă oxidant, de culoare gălbuie, bine lustruită, a fost lucrată din lut amestecat cu nisip.

Decorul capacului, realizat prin tehnica incizării, este complex, remarcându-se în primul rând o bandă verticală din două linii paralele ce încadrează mici hașuri orizontale, care traversează tot corpul capacului, de o parte și de alta a laturilor mari.

Zona de demarcație dintre mâner și corp este decorată cu o bandă orizontală compusă din două linii paralele ce încadrează un șir de mici „potcoave”. Baza capacului este decorată cu o bandă orizontală compusă din linii dispuse în zig-zag.

Dimensiuni: înălțime – 6,5 cm; diametrul capătului mânerului – 2,8 cm; diametrul corpului mânerului – 1,8 cm; latura mare a bazei – 10 cm; latura mică a bazei – 7 cm.

²⁸ Morintz 1987, 63, fig. 10/4; Hänsel 1976, 133, fig. 46/6.

A n a l o g i i : capacul de la Babadag – de altfel un reper cronologic important al fazei a doua a culturii Babadag – prin analogie cu piesa descoperită în m. 37 al cimitirului Kerameikos de la Atena²⁹, se înscrie, de fapt, în seria de capace cu mâner tubular descoperite în m. 33 și 37 al cimitirului Kerameikos și în cimitirul Agora – ambele pe teritoriul Atenei³⁰. Aceleași serii îi poate fi atribuit și capacul descoperit în necropola Saharna Solonceni de la Alcedar³¹.

În privința decorului, pentru banda orizontală de linii în zig-zag, putem menționa analogia cu pixida descoperită în cimitirul Agora din Atena³².

D a t a r e : faza Babadag II.

2. Gărvăn „Mlăjitul Florilor”, 1995. Secțiunea V, caroul 6, -0,90 m (Fig. 1/2).

D e s c r i e r e : Capac de forma conică, cu partea superioară terminată în două mici proeminențe tubulare, respectiv cu baza ovală în secțiune, perforată pe laturile mari de câte un orificiu; pasta, arsă reducător, de culoare maronie, fără urme de lustruire, a fost lucrată din lut amestecat cu nisip și pietricele.

D e c o r u l , realizat prin incizare, amplasat în jurul bazei, este alcătuit dintr-o bandă orizontală compusă din două linii paralele ce încadrează grupuri de linii dispuse în zig-zag.

D i m e n s i u n i : înălțime – 4 cm; latura mare a bazei – 6,9 cm; latura mică a bazei – 5,8 cm.

A n a l o g i i : o posibilă analogie, din punct de vedere al formei, o putem face cu piesa descoperită în așezarea de tip Saharna - Solonceni de la Hlinjeni II³³, aceasta având însă partea superioară distrusă.

D a t a r e : faza Babadag II.

II.a. Mânere de capac

Toate mânerele fragmentare descoperite în aria culturii Babadag aparțin seriei de capace cu mânere tubulare.

1. Babadag 1999. Caseta II, carourile 1-2, -1 m; săpături G. Jugănar (Fig. 2/7).

D e s c r i e r e : Fragment din partea superioară a unui mâner de capac; corpul tubular este străbătut de un orificiu transversal, în timp ce capătul este aplatizat și terminat în „umbo”.

Pasta, arsă reducător, de culoare cenușie, cu urme de lustruire, a fost lucrată din lut amestecat cu nisip și pietricele.

D e c o r u l realizat prin ștampilare, este compus din două serii horizontale de S-uri culcate, amplasate de o parte și cealaltă a orificiului transversal.

D i m e n s i u n i : diametrul capătului - 4,4 cm; diametrul corpului – 3 cm.

A n a l o g i i : Înscriindu-se în seria descrisă mai sus, această piesă are caracter de unicat datorită decorului ștampilat, cât și a orificiului transversal.

D a t a r e : Piesa a fost descoperită într-un context clar, respectiv într-un nivel de locuire atribuit pe baza materialului ceramic fazei Babadag II.

²⁹ Hansel 1976, 133, fig. 46/6.

³⁰ Stoyanov 1997, 141-142, fig. 5/5-8.

³¹ Kašuba 2000, 332, 398, fig. 32/35; 65/13.

³² Stoyanov 1997, fig. 5/5.

³³ Kašuba 2000, 332, fig. 32/26.

2. Garvăn „Mlăjitul Florilor”, 1992. Secțiunea V, Caroul 3-4, -0,90 m³⁴, săpături G. Jugănar (Fig. 2/5).

Descriere: mâner fragmentar de capac; corpul este tubular, capătul acestuia aplatizat terminându-se în „umbo”.

Pasta, arsă oxidant, de culoare gălbuie, a fost lucrată din lut amestecat cu nisip și pietricele.

Dimensiuni: diametrul capătului – 5,9 cm; diametrul corpului – 3 cm.

Datare: faza Babadag II.

3. Garvăn „Mlăjitul Florilor”, 1992. Secțiunea V, Caroul 3-4, -0,90 m. Săpături G. Jugănar (Fig. 2/4).

Descriere: mâner fragmentar de capac cu corpul tubular și capătul teșit, terminat în „umbo”.

Pasta, arsă reducător, de culoare maronie, cu urme de lustruire, a fost lucrată din lut amestecat cu nisip și pietricele.

Dimensiuni: diametrul capătului – 5,6 cm; diametrul corpului – 2,8 cm.

Datare: faza Babadag II.

4. Garvăn „Mlăjitul Florilor”, 1992. Secțiunea V, Caroul 3-4, -0,90 m. Săpături G. Jugănar (Fig. 2/6).

Descriere: Mâner fragmentar, cu corpul tubular și capătul aplatizat terminat în „umbo”.

Pasta, arsă oxidant, de culoare gălbuie, cu urme de lustruire, este lucrată din lut amestecat cu nisip și pietricele.

Dimensiuni: diametrul capătului – 3,6 cm; diametrul corpului – 2,6 cm.

Datare: faza Babadag II.

Fără îndoială că originea pixidelor trebuie căutată în spațiul attic – unde sunt prezente într-un număr semnificativ, în morminte atribuite unor persoane de sex feminin³⁵.

De aici, prin filiera Pșeničevo – a se vedea descoperirile de la Lyubenovska Huhla, Kirilmetodievo³⁶ și Babadag, pixidele au ajuns până în mediul cultural Saharna Solonceni.

Repere importante ale acestui traseu sunt, atât capacul de pixidă cu mâner tubular descoperit la Babadag, cât și mânerele tubulare fragmentare de capac atribuite aceleiași culturi, fapt ce demonstrează consacrarea în aria culturală Babadag a tipului de capac de origine attică. Același tip de capac este atestat până în aria Saharna Solonceni – fiind descoperit un singur exemplar aparținând însă unui pahar cu picior, în necropola de la Alcedar.

³⁴ Pe nivelul de locuire citat au fost descoperite, grupat, trei fragmente de mânere de capac și la numai circa 1,5 m de acestea, capacul și piciorul de pixidă, descrise mai sus. Interesant este și faptul că, în capătul secțiunii V (caroul 1), pe același nivel se afla o platformă arsă, cu cioburi și oase de animale calcinate, un fragment de cuțit din fier, cât și un craniu uman fără mandibulă. Prin urmare, deși cele două zone erau clar separate, nu este exclusă o asociere între fragmentele de pixide prezentate și această neobișnuită practică ritual-funerară.

³⁵ Bouzek 1985, 200-202.

³⁶ Stoyanov 1997, 141, fig. 5/3, 4.

Apartenența la Marele Complex al Ceramicii Imprimată a fazei Babadag II și a culturii Saharna Solonceni, cât și apropierea teritorială dintre cele două medii culturale, justifică numeroasele similitudini - subliniate mai sus, în ceea ce privește forma și decorul pixidelor.

Nu trebuie totuși omis nici aportul local, respectiv posibilă filiație Monteoru – Noua, mai greu însă de argumentat, având în vedere lipsa pixidelor atât în etapa Noua II cât și în repertoriul culturii Coslogeni. Izbitoarea asemănare a capacelor cu mânere tubulare de la Căndești din etapa Noua I cu cele din aria culturii Babadag, atrage însă atenția asupra acestei posibile filiații.

Producerea la nivel local a acestei forme ceramice, atât în aria culturii Babadag cât și în cea a culturii Saharna Solonceni, pe lângă inovațiile aduse (pixidele cu picior), reflectă și implementarea unor tradiții proprii în ceea ce privește tipurile de ornamente, cât și tehnica de realizare a acestora. În stadiul actual al cercetărilor nu putem vorbi de existența unor tipuri de decor destinate exclusiv pixidelor, ci dimpotrivă, de o preluare *in corpore* a acestora din repertoriul decorativ al ceramicii de uz cotidian.

În ceea ce privește încadrarea cronologică a pixidelor aflate în atenția noastră, a reieșit destul de clar, din prezentarea de mai sus, faptul că acestea aparțin complexului Babadag II – Saharna-Solonceni (sec. X – IX a.Chr.), cu o singură excepție – pixida de la Telița - *Amza* descoperită într-un complex Babadag III – ceea ce prelungește durata de existență a acestei forme ceramice până către mijlocul sec. VII a.Chr.

Nu în ultimul rând, cu toate că subscriem la ipoteza utilizării acestei forme ceramice la practici ritual funerare (practici încă nereperate arheologic în aria culturii Babadag – cu excepția gropilor cu oseminte umane din așezări), atragem atenția asupra contextului acestor descoperiri din cultura Babadag – în nivele sau complexe din așezările de la Babadag, Garvăn *Mlăjițul Florilor* și Telița *Amza*.

Bibliografie

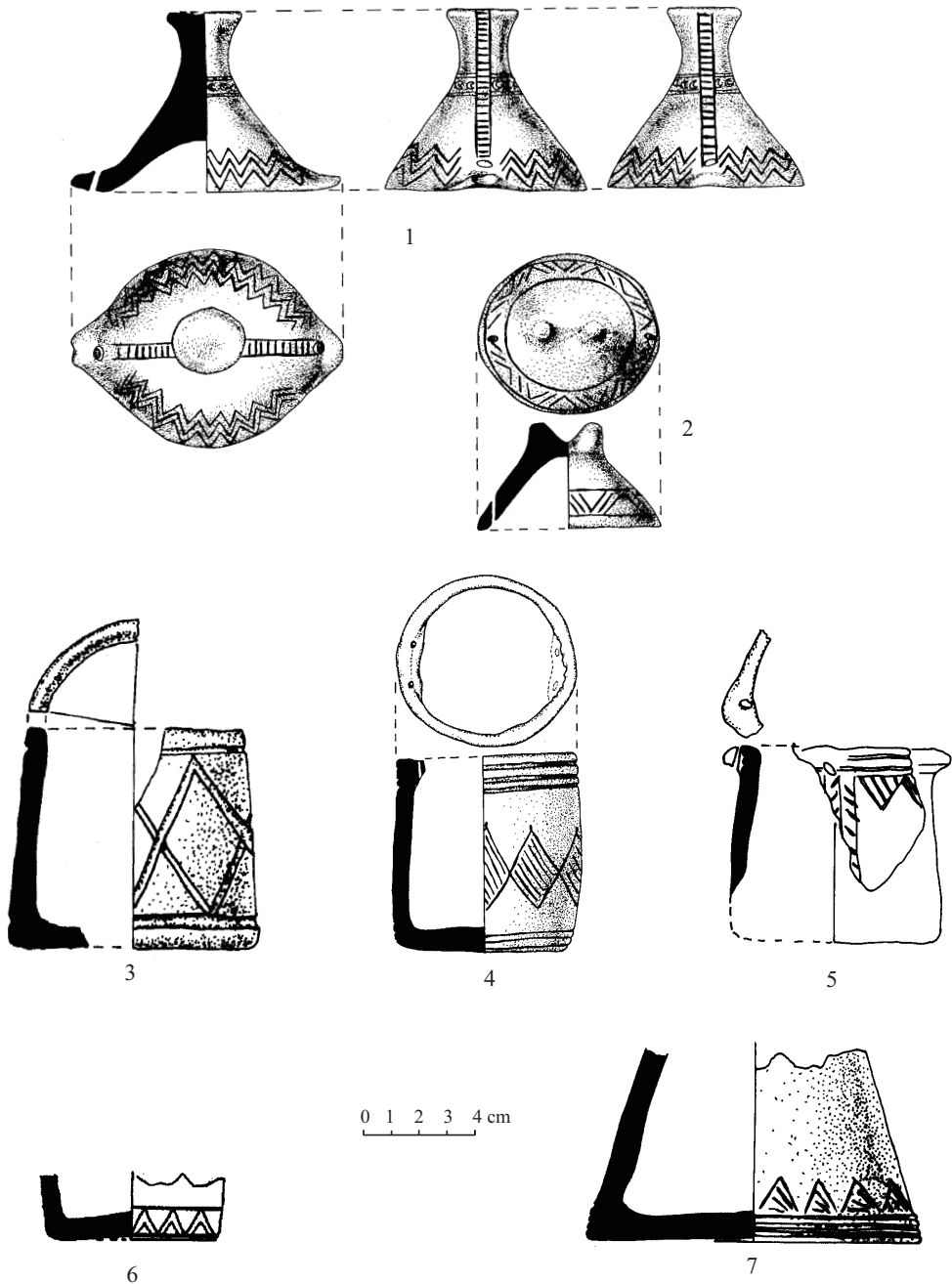
- Bouzek, J. 1985, *The Aegean, Anatolia and Europe: cultural interrelations in the second millenium B.C.*, Praga.
- Florescu, M., Florescu A. 1990, *Unele observații cu privire la geneza culturii Noua în zonele de curbură ale Carpaților răsăriteni*, ArhMold 13, 49-102
- N. Golteva, M. Kašuba, *Glinjeni II. Mnogosloinii pamatnik Srednogo Podnestrovja*, Tiraspol. 1995
- Hänsel, B. 1976, *Beitrage zur regionalen und chronologischen Gliederung der Alteren Hallstattzeit an der Unteren Donau*, Bonn.
- Jugănar, G. 1997, *Manifestări timpurii ale Primei epoci a fierului în Dobrogea (descoperirile de la Garvăn- Mlăjitul Florilor)*, în *Premier Age du Fer aux Bouches du Danube et dans les régions autour de la Mer Noire, Actes du Colloque international, Tulcea – 1993*, BiblIP-A 2, 103 – 110.
- Kašuba, M. 2000, *Ranee jelego v lesostepi mejdi Dnesrom i Siretom (kultura Kozia-Saharna)*, Stratum plus, Chișinău, 241-488.
- Kašuba, M., Golteva N. 1991, *Saharneaskii moghilnik I/ Țiglău*, SA 1, 197-209
- Levițkii, O. 1994, *Culturi din epoca Hallstattului timpuriu și mijlociu*, Thraco-Dacica 15, 1-2, 159-214.
- Meliukova, A.I., 1958, *Pamjatniki skifskogo vremeni lesostepnogo Srednogo Podnestrovija*, MIA 64, 5-102.
- Morintz, S. 1987, *Noi date și probleme privind perioadele hallstattiană timpurie și mijlocie în zona istro-pontică(cercetările de la Babadag)*, Thraco-Dacica 8, 1-2, 39-72.
- Morintz, S., Jugănar, G. 1995, *Raport privind săpăturile arheologice efectuate în sectorul V al așezării hallstattiene de la Babadag (1991-1992)*, Peuce 11, 177-202.
- Stoyanov, I. 1997, *Early Iron Age tumular necropolis „ Sboryanovo ”*, I, Sofia
- Zaharia, E. 1991, *La culture de Monteoru. La III-e étape Mic2. Les fouilles de Sărata Monteoru (dép. de Buzău)*, Dacia, N.S. 35, 61-92.

Pyxides – a less known ceramic form in Babadag area

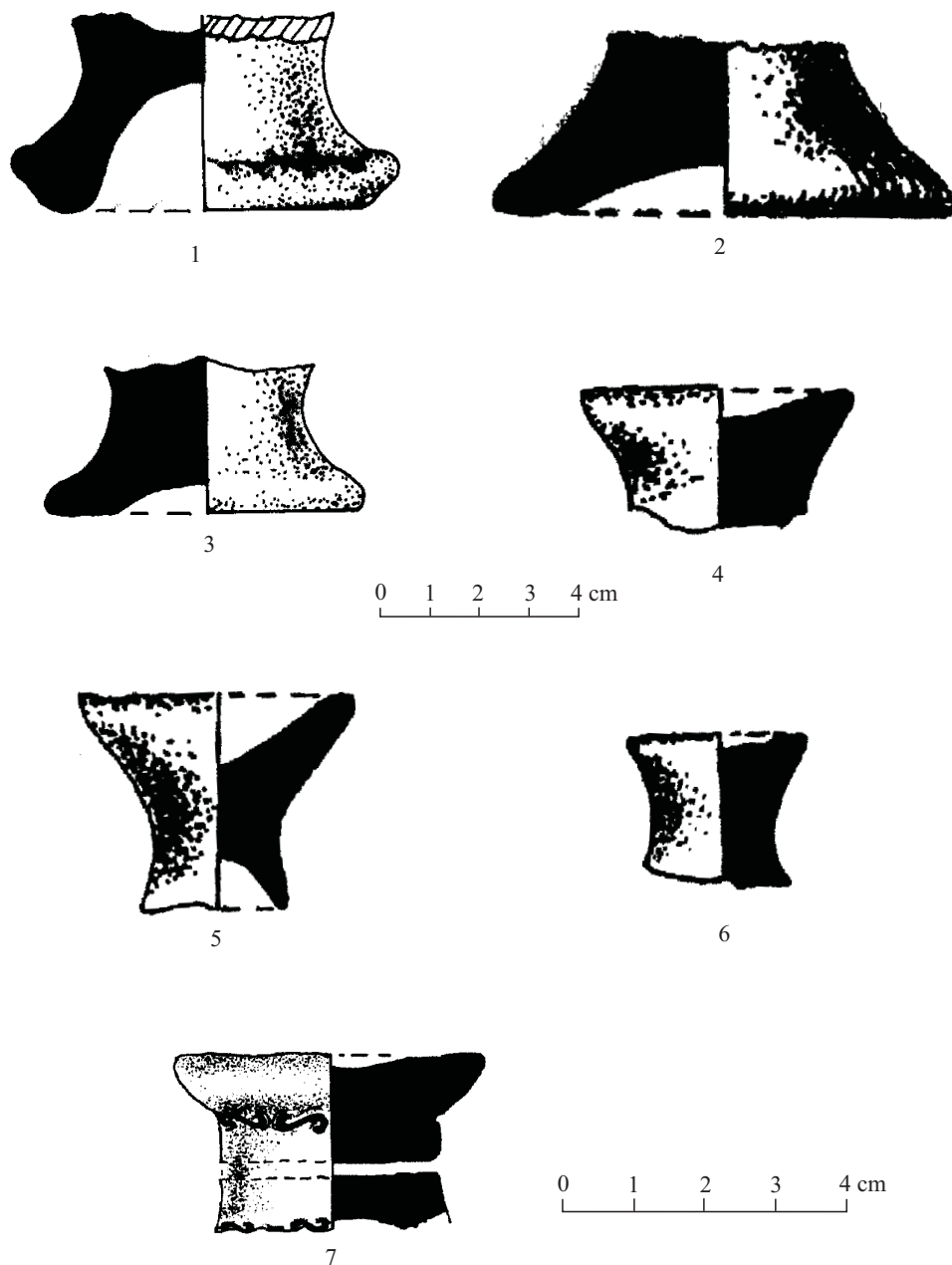
Abstract

In this study all the pyxides finds from the Babadag area are presented. These ceramic forms are dated, by comparison with Aegean and Saharna-Solonceni area discoveries, in the 10th – 9th centuries BC; only the pyxis fragment from Telița-Amza, found in Babadag III layers, was attributed to the 8th – 7th centuries BC, being the latest piece of it's kind.

The author underlines the resemblances between the Babadag's pyxides and the Saharna-Solonceni ones, a very normal situation due to the affiliation of the two cultures to The Great Complex of Stamped Ceramics.

Fig. 1. 1-2. Capace de pixida /Lids of pyxides: Babadag (1); Garvăn - "Mlăjitul Florilor" (2).
3-7. Pixid / Pyxidese: Babadag (3-5); Garvăn - "Mlăjitul Florilor" (6); Telița - Amza (7).

Fig. 2. 1-3. Picioare tubulare de pixide / *Tubular legs of pyxides*: Babadag (1, 3), Garvăn - "Mlăjitul Florilor" (2). 4-7. Mânere de capace / *Handle lids of pyxides*: Garvăn - "Mlăjitul Florilor" (4-6); Babadag (7).

Fig. 3. 1-12. Pixide Saharna - Solonceni/ *Saharna Solonceni pyxides* (după M. Kašuba): Saharna II Gura Hulboca - necropolă (1); Saharna I Tiglău - necropola (2, 4, 5, 7, 12); Saharna - Dealul Melcilor - așezare (3); Mateuti - așezare (6); Alcedar-necropolă (8, 11); Glinjeni II - așezare (12). 13-16 Pixide attice/ *Attic pyxides* (după I. Stoyanov): Atena-Kerameikos, m. 37 (13); Atena-Kerameikos, m. 33 (14); Atena-Kerameikos, m. 77; Atena-Agora, m. 33 (16).